

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัยครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ สมมติฐานการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านคณะกรรมการ ปัจจัยด้านสมาชิก ปัจจัยสนับสนุน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 249 กองทุน ผู้ให้ข้อมูลของกองทุน คือ ประธานกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 249 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Propoortional Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานกองทุนหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 249 กองทุน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ คือ

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน เป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงพัฒนาการจังหวัดปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี
2. อธิบายและชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม และวิธีการเก็บข้อมูลแก่ผู้ช่วยวิจัย
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกองทุนหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
4. รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้กลับคืนมา จำนวน 249 ชุด ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการดำเนินการตามขั้นตอนวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง สมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสรุปผลได้ตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกองทุน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กองทุนหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี จำนวน 249 กองทุน โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ประธานกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม ร้อยละ 66.27 และไม่เคยมีประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม ร้อยละ 33.73 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน ร้อยละ 74.30 และไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

กองทุน ร้อยละ 25.70 ส่วนในเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านสามารถตอบถูกเกินร้อยละ 76.0 ทุกข้อ

2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

กองทุนหมู่บ้านในจังหวัดปัตตานี มีระดับประสิทธิภาพสูง ร้อยละ 10.44 ประสิทธิภาพปานกลาง ร้อยละ 19.28 ประสิทธิภาพต่ำ ร้อยละ 70.28 และประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในรายด้าน คือ ด้านเงินทุน ด้านผลประกอบการของกองทุน ด้านสังคม ด้านการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ ด้านโครงสร้างและหน้าที่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์เครือข่ายกองทุน ด้านผลการดำเนินงาน และด้านการติดตามและประเมินผล มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านน้อยทุกด้าน

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

3.1 ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี โดยรวมทั้งหมด คือ ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ การได้รับการฝึกอบรม ศึกษางาน การมีส่วนร่วมของสมาชิก การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$)

3.2 ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อคัดเลือกปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี พบว่า ตัวแปรที่สามารถนำมาเป็นตัวพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ได้แก่ ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ ประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน การมีส่วนร่วมของสมาชิกและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยทั้งหมดนี้มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์ของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานีได้ร้อยละ 47.6

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี

4.1 สมาชิกไม่ชำระเงินคืนตามสัญญา

เนื่องมาจากระยะเวลาในการส่งคืนเงินกู้เร็วเกินไป นำเงินไปประกอบอาชีพแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ควรมีการขยายระยะเวลาในการส่งคืนเงินกู้ คณะกรรมการกองทุนควรออกติดตาม ตรวจสอบ กระตุ้นเตือนสมาชิกกองทุนให้ส่งคืนเงินกู้ให้ตรงตามระยะเวลาที่ทางกองทุนกำหนด

4.2 คณะกรรมการกองทุนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการ
 เนื่องจากบุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีประสบการณ์ในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนในด้านต่าง ๆ ดีพอ หรือบางคนเคยมีประสบการณ์บริหารกลุ่มอาชีพอื่นมาก่อน ก็พอที่จะมีความรู้อยู่บ้างแต่อาจไม่ดีพอ เพราะเรื่องกองทุนหมู่บ้านเป็นเรื่องใหม่และกระบวนการดำเนินงานค่อนข้างจะยุ่งยาก ซึ่งอาจแตกต่างจากโครงการอื่นที่เคยมีมาอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว ควรที่จะมีการจัดอบรมด้านการบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการกองทุน หรือจัดให้คณะกรรมการกองทุนไปศึกษาดูงานกองทุนอื่นที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการบริหารจัดการ

4.3 คณะกรรมการบางคนไม่มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ คณะกรรมการบางคนเข้ามาทำหน้าที่ตรงนี้เพราะโดนขอร้องให้มาทำ ไม่เต็มใจจะมาทำเท่าไร อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบางคนมีงานหลักที่ต้องรับผิดชอบอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่ค่อยให้ความสนใจกับหน้าที่ที่ตัวเองได้รับมอบหมายจากกองทุนเท่าที่ควร หรือบางกองทุนอาจมีการแบ่งงานหรือหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคนไม่ทั่วถึง หรือไม่ถนัดในตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ละเลยในการปฏิบัติงานได้ ฉะนั้นบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านต้องเป็นบุคคลที่มีความอดทน เสียสละ จริงใจ และมีความรับผิดชอบ ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

4.4 จำนวนเงินกู้ไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก อาจเนื่องมาจากตัวนโยบายที่จัดสรรเงินให้แก่หมู่บ้าน/ชุมชนละ 1 ล้านบาท อย่างเท่าเทียมกัน ไม่สามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างยุติธรรม เพราะประชาชนแต่ละคนมีความต้องการเงินกู้ไม่เท่ากัน ดังนั้นภาครัฐควรมีการประเมินความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนใหม่ โดยถ้าพบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนใดประชาชนมีความต้องการเงินเพิ่มก็ควรมีการจัดสรรเงินเพิ่มให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และภาครัฐควรที่จะเพิ่มจำนวนวงเงินกู้ที่อนุมัติให้แก่สมาชิกในแต่ละราย จากเดิมที่ระเบียบได้กำหนดว่าให้สมาชิกมีสิทธิกู้เงินจากกองทุนไม่เกินรายละ 20,000 บาท โดยให้พิจารณาตามต้นทุนที่เป็นไปได้ของกิจกรรมหรืออาชีพตามโครงการที่ยื่นขอเข้ามาแทน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบ และประเด็นที่น่าสนใจควรมานำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี พบว่ากองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยรวมระดับสูง ร้อยละ 10.44 ระดับปานกลาง ร้อยละ 19.28 และระดับต่ำ ร้อยละ 70.28 อาจเนื่องมาจากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนั้นเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งทุนสำหรับประชาชนในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนด้วยตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ นโยบายกองทุนหมู่บ้านนี้เป็นนโยบายที่ดี แต่ประชาชนผู้รับนโยบายมาปฏิบัติยังขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ อยู่มาก ทำให้มีความหละหลวมในการควบคุมการนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือเร่งดำเนินการเพื่อสร้างผลงานโดยไม่คำนึงถึงความพร้อม ทำให้บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการด้านการเงินไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้มีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านก็ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งปัญหาที่พบส่วนใหญ่ในการบริหารงานหลังจากที่กองทุนแต่ละแห่งได้ผ่านการประเมินความพร้อมแล้ว และได้รับการจัดสรรเงินจากส่วนกลางแล้ว ปัญหาที่แต่ละกองทุนประสบเหมือนกันคือ คณะกรรมการขาดจิตสำนึก ขาดขวัญกำลังใจ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารกองทุน ซึ่งบางกองทุนพบว่าคณะกรรมการบางคนเป็นคนเผด็จการ ใช้ระบบเครือญาติเข้ามาดำเนินงานของกองทุน กรรมการมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้การดำเนินงานของกองทุนขาดความเป็นเอกภาพ การดำเนินงานของกองทุนไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้เท่าที่ควรจะเป็น ส่วนสมาชิกกองทุนเองก็ขาดวินัยในการใช้จ่ายเงิน ไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ทางกองทุนกำหนดไว้ นำเงินที่กู้ได้จากกองทุนไปผิดวัตถุประสงค์ ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกองทุน สร้างหนี้เพิ่ม ซึ่งสมาชิกบางคนนำเงินจากสถาบันอื่นมาใช้คืนเงินกองทุนหมู่บ้าน และที่สำคัญคือ นโยบายกองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายเร่งด่วน ในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดการบูรณาการ ไม่มีความเป็นเอกภาพในการบริหารงาน เจ้าหน้าที่ขาดการติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานของแต่ละกองทุน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องกองทุนหมู่บ้านต่างก็มีภาระงานหลักที่มากพออยู่แล้ว ทำให้ไม่มีเวลาอย่างเต็มที่ ทำให้การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการมีส่วนร่วม การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ซึ่ง ชัยสิทธิ์ อนุชิตวรวงศ์, 2550 : ออนไลน์ กล่าวว่า การหว่านเงินจำนวนมากสู่ระดับ ฐานรากอย่างกว้างขวางผ่านโครงการสนับสนุนด้านสินเชื่อแก่ประชาชนคนยากจน ซึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน โดยมุ่งลดปัญหาความยากจนบนความเข้าใจว่า การขาดแคลนเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนจนไม่มีโอกาสลงทุน แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือ ความรู้ความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยี และการหาตลาดรองรับ

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเงินทุนจะเห็นว่าความสามารถในการส่งคืนเงินกู้ สมาชิกชำระคืนร้อยละ 70 – 89 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานปานกลาง อาจเนื่องมาจากการนำเงินกู้ไปใช้ประกอบอาชีพของสมาชิกแต่ละคนอาจไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สาเหตุอาจเกิดจากจำนวนวงเงินกุน้อยเกินไป ระยะเวลาในการส่งคืนเงินเร็วเกินไป บางคนนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งผลการศึกษาของ บวรพรรณ อชกุล (2550 : ออนไลน์) กล่าวว่า ผู้กู้บางส่วนนำเงินไปใช้ในกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการประเมินรายได้และรายจ่ายรวม และจากการที่รายจ่ายนอกเหนือการบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างมากจากการกู้ยืม ซึ่งผลการประเมินนี้สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้กู้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้กู้กว่าร้อยละ 15 ทั่วประเทศจำเป็นต้องกู้ยืมจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อชำระหนี้กองทุน และสมชัย จิตสุชน (2550 : ออนไลน์) กล่าวว่า อัตราการใช้หนี้คืนของชาวบ้าน ซึ่งพบว่าตัวเลขค่อนข้างสอดคล้องกับทางการ คือ มีคนใช้หนี้คืนกองทุน 95% แต่ก็พบว่าปรากฏการณ์ “ผลัดผ้าขาวม้า” คือ การกู้แหล่งอื่นมาคืนก่อนเพื่อจะขอกู้กองทุนต่อ โดยพบว่า ชาวบ้านเกินกว่า 70% กู้กองทุนเกิน 1 ครั้ง และยังพบว่าผู้ที่สามารถใช้ประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้านได้จริงมักเป็นคนที่มีเงินจากแหล่งอื่นอยู่ด้วย หรือมีความคุ้นชินกับการเป็นหนี้ สามารถบริหารจัดการหมุนเวียนได้

ด้านผลประกอบการของกองทุน พบว่า ผลประกอบการที่ได้รับจากกองทุนคือ ขาดทุน จำนวน 97 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 39.0 มีประสิทธิภาพการดำเนินงานน้อย อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการกองทุนมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและความพร้อมน้อย คือ การเบิกจ่ายเงินมักจะล่าช้า ขาดความเที่ยงธรรม การอนุมัติเงินกู้ไม่ทั่วถึง การจัดสรรผลกำไร การคิดอัตราดอกเบี้ย รวมไปถึงการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องที่ทำให้การเบิกจ่ายเงินกู้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเด็นเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างมากที่จะส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีกำไรสูงสุดจากผลประกอบการของกองทุน แต่ถ้ากระบวนการจัดการเงินไม่ดีพอทำให้การใช้เงินคืนผลประกอบการของกองทุนขาดทุน นำเงินมาใช้คืนไม่ตรงเวลา สมาชิกไม่คืนเงินหรือคืนบ้างแต่ต่ำกว่าเป้าหมาย กองทุนนั้นก็ดำรงอยู่ไม่ได้ต้องล่มสลายกลางคัน เพราะไม่มีเงินทุนไปหมุนเวียน อาจมีการฟ้องร้องระหว่างคณะกรรมการกองทุนกับสมาชิก

ด้านสังคม พบว่า ในประเด็นรายด้านเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการมี ประสิทธิภาพการดำเนินงานน้อย คือ ยังไม่มีกองทุนสวัสดิการ สมาชิกร้อยละ 60 มีส่วนร่วม ในกิจการกองทุนน้อยในทุกเรื่อง ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับกองทุน นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2528 : 185) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมาจากแนวคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน คือ “การช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะเปิดโอกาสให้แต่ละ คนเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติเช่นเดียวกับ ไพบูลย์ ตั้งมีลาภ (2545 : 27-28) กล่าวว่า กองทุน หมู่บ้านไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นของคนทุกคนในหมู่บ้าน ดังนั้น สมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนประชาชนทุกคน จึงต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การมี ส่วนร่วมนั้นสามารถทำได้โดยร่วมกันคิด เช่น กำหนดวิสัยทัศน์กองทุนหมู่บ้านว่าจะเป็นอย่างไร จะเดินทางไปทิศทางใด ร่วมกันตัดสินใจ เช่น เลือกทีมงาน คือ คนที่มีความสามารถ เป็นคนดี และเก่งเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันกำหนดระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันวางแผน เช่น วางแผนการทำงาน วางแผนการติดตาม ร่วมกันทำ เช่น บริหารกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไป ตามที่ร่วมกันคิดและร่วมกันตัดสินใจ แนะนำอาชีพที่ทำแล้วได้ผลตอบแทนสูง จัดอบรม สัมมนา กรรมการกองทุนหมู่บ้าน จัดตั้งเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ประชาสัมพันธ์สมาชิกที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ ร่วมกันติดตาม เช่น ติดตามดูว่า กรรมการกองทุนหมู่บ้านบริหารงานด้วยความโปร่งใสหรือไม่ ติดตามดูว่าสมาชิกกู้เงินไปลงทุน ประกอบอาชีพจริงหรือไม่ ร่วมกันรับผิดชอบ เช่น เมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นกรรมการกองทุน หมู่บ้านจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในทุกเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบและในสิ่งที่ตัดสินใจ ไม่ว่าจะ เรื่องใดก็ตาม ไม่โยนความผิดให้กับใครคนใดคนหนึ่ง และเมื่อมีผลประโยชน์เกิดขึ้นทุกคนจะต้อง รับผิดชอบร่วมกัน

ด้านการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ พบว่า สมาชิกต่ำกว่าร้อยละ 70 ใช้เงินเพื่อ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย หรือบรรเทาเหตุฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วน และสมาชิกต่ำกว่าร้อยละ 70 มีรายได้ลดต่ำลง อาจเนื่องมาจากสมาชิคนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ บางคนนำเงินกู้จากกองทุน ไปใช้หนี้ หรืออาจนำไปประกอบอาชีพตามที่ได้แจ้งไว้กับกองทุน แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ขาดทุน ทำให้ไม่สามารถลดรายจ่าย หรือบรรเทาเหตุฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วนตามวัตถุประสงค์ ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังที่กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนั้นเพื่อเป็นแหล่งทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อ การพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน (สำนักงาน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2545 : 2)

ซึ่งสอดคล้องกับ วิษณุ บุญมาร์ตัน (2550 : ออนไลน์) กล่าวว่า สมาชิกกองทุนใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ขาดความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพและการตลาด ชุมชนไม่มีความพร้อมทำให้สมาชิกไม่เข้าใจ ถือเป็นผลกระทบจากการเร่งรัดจัดตั้งกองทุน ไม่ส่งคืนเงินกู้ คนจนขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน ขาดจิตสำนึกความเป็นเจ้าของกองทุน ระเบียบไม่รัดกุม สัญญาเงินกู้สั้น เงินทุนไม่เพียงพอให้สมาชิกกู้ยืม ที่สำคัญคือมีการเมืองเข้ามาแทรกแซง แม้ว่ากองทุนดังกล่าวจะมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า แต่ที่เป็นปัญหาใหญ่ตั้งแต่เริ่มโครงการมาจนถึงทุกวันนี้ คือ ปัญหาที่ชุมชนนำเงินกองทุนหมู่บ้านไปให้สมาชิกบางส่วนใช้ตามความต้องการเฉพาะตัว และถูกนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ โดยนำไปบริโภคสิ่งของเครื่องใช้ที่ฟุ่มเฟือยตามโลกของวัตถุนิยมแผ่ขยายอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็น รถมอเตอร์ไซด์ รถปิกอัพ โทรศัพท์มือถือ หรือสิ่งของมีค่าต่าง ๆ แทนที่จะนำไปใช้ในการเสริมสร้างอาชีพอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพราะเกรงว่าหากไม่มีการใช้เงินจากกองทุนหมู่บ้านนั้น ๆ จะถูกตัดเงิน กรรมการกองทุนจึงพยายามหาทางใช้จ่ายโดยไม่มีหน่วยงานของรัฐมาตรวจสอบ ซึ่ง เสาวรส รมเกียรติ (2550 : 6) กล่าวว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความนิยมทางการเมืองอย่างชัดเจน ทำให้มีความหละหลวมในการควบคุมการนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือเร่งดำเนินการเพื่อสร้างผลงานโดยไม่คำนึงถึงความพร้อม ด้วยเหตุผลที่มาจากผลวิจัยที่ว่าผู้กู้ร้อยละ 15 ยอมรับว่าต้องกู้เงินจากแหล่งอื่นมาชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ด้านการบริหารจัดการประสิทธิภาพ การดำเนินงานในประเด็นรายชื่อน้อย อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการกองทุนบางคนหรือทั้งหมดไม่มีความเข้าใจนโยบาย วัตถุประสงค์ ปรัชญาของนโยบายเท่าที่ควร ทำให้มีการดำเนินงานไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การบริหารงานของคณะกรรมการขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากมีการสับเปลี่ยนกันทุก ๆ ปี และมีความซ้ำซ้อนกับกลุ่มออมทรัพย์ อาจทำให้สมาชิกขาดวินัยในการฝากและกู้เงินได้ เนื่องจากรัฐบาลประกาศให้เห็นนโยบายกองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายเร่งด่วน ทำให้การประชาสัมพันธ์มีความไม่ชัดเจน มีความเข้าใจไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการดำเนินงานที่ผิดวัตถุประสงค์ และในส่วนของการทำงานของหน่วยราชการที่ต้องการให้ชุมชนปฏิบัติตามคำสั่ง ทำให้ชุมชนไม่สามารถที่จะคิดเอง ทำเองได้ตามวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมของกองทุนหมู่บ้าน เช่นเดียวกับการศึกษาของ กัมพล ปั้นตะกั่ว และสลิลา ศรีรุจิ (2546 : 51) พบว่า การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีปัญหาด้านการบริหาร คือ การบริหารงานของคณะกรรมการขาดความต่อเนื่อง เพราะต้องมีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการชุดใหม่เมื่อครบวาระ 2 สมัย คณะกรรมการบางส่วนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกองทุน และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

ด้านการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์เครือข่ายกองทุน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์เครือข่ายกองทุน ประสิทธิภาพการดำเนินงานในประเด็นรายชื่อน้อยมาก ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา การเข้าร่วมกิจกรรมของกองทุน การดำเนินงานกองทุน มีลักษณะเครือข่ายหมู่บ้านหรือชุมชนเชื่อมโยงกับหมู่บ้านหรือชุมชนอื่น คือ สมาชิกกองทุนไม่มีส่วนร่วมเลย อาจเนื่องมาจากทางกองทุนไม่ได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นบ่อย และการจัดกิจกรรมขึ้นมาทางกองทุนคิดว่าเป็นการเสียเวลาถ้าจัดขึ้นมาแล้วสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือกับทางกองทุนมากนัก การพัฒนาที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม คือ ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชนเพื่อบุกเบิกและชักนำชาวบ้านต่อไป ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น ความพึงพอใจของสมาชิกก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จสูง กล่าวคือ สมาชิกกองทุนมีความพึงพอใจการดำเนินงานตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาก จะมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากด้วยเช่นกัน (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527 : 6) หากจะให้หมู่บ้านใช้ “กองทุน” เพื่อการพัฒนาตัวเองอย่างยั่งยืนนั้น ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนมีความสำคัญอย่างมาก แต่ในสังคมไทยในชนบทส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนมากนัก ไม่ว่าจะในด้านใด ๆ ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่เข้าใจและช่วยหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่นำไปสู่การคิดได้ด้วยตนเอง และยืนได้ด้วยขาของตนเองอย่างแท้จริง (รัตนา เจริญชัย, 2549 : ออนไลน์)

ด้านผลการดำเนินงาน พบว่า ด้านผลการดำเนินงานประสิทธิภาพการดำเนินงานในประเด็นรายชื่อน้อย ไม่ว่าจะจะเป็นสมาชิกมีความพอใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุน สมาชิกมีงานทำ มีอาชีพ และไม่อพยพไปทำงานที่อื่น สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการกู้ยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ มีการรวมกลุ่มสมาชิกกองทุนในการพัฒนา และสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และปลดเปลื้องภาระหนี้สิน อาจเนื่องมาจากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกส่วนใหญ่นำไปประกอบอาชีพเดิม เอาเงินไปต่อยอดทางด้านเงินทุน ปรับปรุงอาชีพเดิม ฉะนั้นรายได้จะคงเดิม ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกกองทุนก็ยังคงมีวิถีชีวิตเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

ด้านโครงสร้างและหน้าที่ พบว่า ด้านโครงสร้างและหน้าที่ ประสิทธิภาพการดำเนินงานในประเด็นรายชื่อน้อย ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในคณะกรรมการกองทุน การจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน การมีแผนการดำเนินงานของกองทุนและมีศูนย์ปฏิบัติการของกองทุน การจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน อาจเนื่องมาจาก

กองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลทำให้การเตรียมตัวในเรื่องต่าง ๆ มีเวลาจำกัด อาจเกิดความยุ่งยากสับสนมากในช่วงแรก อาจทำให้การจัดโครงสร้างการบริหารต่าง ๆ ในกองทุน ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และอาจไม่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกกองทุน แต่เมื่อทุกอย่างได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของแต่ละแห่ง ในการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การมีบุคคลร่วมอยู่ในการบริหารกิจกรรมใดจะเรียกว่าเป็นการบริหารได้ก็ต่อเมื่อในกิจกรรมนั้น ๆ มีคนรวมอยู่ด้วย การกระทำเกิดขึ้น การบริหารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีคนได้ลงมือกระทำบางสิ่งบางอย่าง การบริหารต้องมีการประสานงานกัน มีกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนด (จิราภรณ์ สว่างเนตร, 2543 : 24)

ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานในประเด็นรายชื่อทุกชื่อมีประสิทธิภาพน้อยมาก โดยไม่มีการติดตามตรวจสอบสมาชิกกองทุน การช่วยเหลือสมาชิกกองทุนในการประกอบอาชีพ ไม่มีการแต่งตั้งบุคคลติดตามตรวจสอบและประเมินผล อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการกองทุนมีภาระงานที่ต้องทำมาก สมาชิกส่วนใหญ่จะไม่นิยมให้มีการเปิดเผยสภาพการเป็นลูกหนี้ของตน การที่คณะกรรมการกองทุนไปเยี่ยมเยียนบ่อยครั้ง เท่ากับเป็นการเปิดเผยสภาพการเป็นลูกหนี้ของกองทุนหมู่บ้าน และเป็นการแสดงออกถึงความไม่ไว้วางใจของคณะกรรมการกองทุนที่มีต่อสมาชิกกองทุน และคณะกรรมการกองทุนเองก็คิดว่าเป็นการยุ่งยาก เห็นว่าการกู้ยืมเงินของสมาชิกกองทุนนั้นมีความเสี่ยงน้อย เพราะสมาชิกกองทุนนำเงินกู้ไปลงทุนในอาชีพเดิม ไม่จำเป็นต้องติดตามตรวจสอบดูแลช่วยเหลือสมาชิกกองทุนมากนัก ซึ่ง พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2516 : 25) กล่าวว่า การติดตามและประเมินผลเป็นการติดตามการทำงานว่าได้ผลแค่ไหน หากมีปัญหาอุปสรรคจะได้หาทางแก้ไขต่อไป โดยการติดตามและการนิเทศงานทำควบคู่กันไป จะเป็นการประเมินผลและการรักษากระบวนการปฏิบัติงานให้ดำเนินไปในขอบเขตที่กำหนด เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ การติดตามและการประเมินผลไม่ใช่การดำเนินงานขั้นสุดท้ายของการทำงาน หากแต่ต้องกระทำทุกขั้นตอนของการทำงาน เช่นเดียวกับ สุวกิจ ศรีปัดดา (2533 : 45) กล่าวว่า การประเมินผลงานเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้เพื่อการควบคุมให้คนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ มีประสิทธิภาพ เพราะการประเมินผลเป็นการตรวจสอบว่าการทำงานของบุคคลหรือกลุ่มคนได้ผลทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยเปรียบเทียบผลงานที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ จะเห็นได้ว่าการติดตามและประเมินผลเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการวัด การตรวจสอบ และการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานตามโครงการ

เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือสิ่งที่กำหนดไว้ว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้ เป็นเพราะภาวะผู้นำของคณะกรรมการเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ เพราะบุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่อมาทำหน้าที่บริหารจัดการเงินจำนวน 1 ล้านบาท นั้นต้องเป็นบุคคลที่มีความเป็นผู้นำสูง สามารถชักจูงให้กำลังใจผู้ร่วมงานทุกคนในการปฏิบัติงานได้ เป็นผู้นำในทุก ๆ เรื่อง มีความพร้อมในการทำงานตลอดเวลา ทำให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ซึ่งที่ Giammatteo (1981 : 198) กล่าวว่า ผู้นำที่เหมาะสมในปัจจุบันไม่ใช่ผู้นำสั่งการและควบคุม แต่เป็นผู้นำให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดแรงจูงใจของบุคคลในองค์กร ซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรมที่เรียกว่า ภาวะผู้นำ ซึ่งมีลักษณะ 5 ประการ คือ สร้างและให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ ทำงานให้สำเร็จ ช่วยให้กลุ่มเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ช่วยกลุ่มตั้งวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมาย ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในระดับหมู่บ้านจึงเป็นองค์กรประชาชนที่มีความสำคัญยิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมายของกองทุนที่ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ จึงจำเป็นต้องคัดสรรและเลือกตั้งเพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถ ที่มีภาวะผู้นำเป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้โดยประชาชนในหมู่บ้านด้วยตนเอง (จเด็จ อินสว่าง, 2544 : 22 – 28)

2.2 ประสิทธิภาพในการบริหารกลุ่ม สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้ เพราะถ้าบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านนั้นเคยมีประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม หรือกองทุนอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันกับกองทุนหมู่บ้าน ก็จะทำให้การทำงานมีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถดำเนินงานได้อย่างรวดเร็วตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ โปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นนทยา สุริมล (2546 : บทคัดย่อ) ชัยสิทธิ์ หมายสุข (2545 : บทคัดย่อ) เสนีย์ อิจิ (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ สุรางค์ อีลา (2547 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

2.3 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้ เพราะกองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายเร่งด่วนและใหม่สำหรับประชาชนทุกคน ถ้าบุคคลที่เป็นคณะกรรมการกองทุนไม่ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน

หมู่บ้านเลย ก็จะทำให้ไม่เข้าใจในความชัดเจนในวัตถุประสงค์และนโยบายที่ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นมา ถ้าคณะกรรมการกองทุนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนอยู่ตลอดเวลา จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถตอบข้อซักถามหรือข้อสงสัยให้แก่สมาชิกกองทุนที่ยังไม่มีความรู้หรือความเข้าใจในบางประเด็น ถ้าคณะกรรมการกองทุนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านอยู่ตลอดเวลา ก็จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้นด้วย เพราะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นกระบวนการให้เกิดความคิด ความจำ ความเข้าใจ ยิ่งรับรู้ข้อมูลมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ซึ่ง ศศิเพ็ญ วรหวัง (2547 : 195 – 196) กล่าวว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านสามารถรับได้โดยจากสื่อประเภทต่าง ๆ อาทิ สื่อที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่อประเภทนี้จะมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมากกว่าสื่อประเภทอื่น และผู้รับข่าวสารก็สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้ง่ายกว่าสื่อประเภทอื่น เพราะมีลักษณะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนทั่วไปไม่มีข้อจำกัดต่อผู้ใดผู้หนึ่ง และการรับรู้ข่าวสารประเภทนี้สามารถรับได้จากทุกที่ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่ทำงาน สื่อที่อยู่ในชุมชน เช่น หอกระจายข่าว การพูดคุยกับบุคคลอื่นในหมู่บ้าน เป็นการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ และสื่อที่เป็นทางการ เช่น เอกสารจากทางราชการ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการ/พัฒนากร สื่อประเภทนี้มีความถี่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารน้อย และมีข้อจำกัดในการได้รับข้อมูลข่าวสารของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจต้องเป็นสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ ก่อนจึงจะได้รับข้อมูลข่าวสาร สื่อเชิงประชาสัมพันธ์ เช่น ใบปลิว/แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และวารสาร สื่อประเภทนี้มีลักษณะของการประชาสัมพันธ์นโยบายให้แก่สาธารณชนได้รับทราบ เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ประชาชนต้องศึกษาหาอ่านเอง ประชาชนจึงไม่ค่อยให้ความสนใจเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารจากสื่อประเภทนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบญจวรรณ อ่านเปรื่อง (2545 : บทคัดย่อ) จำแลง จิระวิชัยฤทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิก สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้เพราะการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านก็เหมือนกับการดำเนินงานกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว เพียงแต่กองทุนหมู่บ้านรัฐบาลได้กระจายอำนาจการบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดการดูแลเงินที่รัฐจัดสรรมาให้โดยตรง ซึ่งสมาชิกกองทุนต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ดังเช่น ไพบูลย์ ตั้งมีลาภ (2545 : 27 – 28) กล่าวว่า กองทุนหมู่บ้านไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นของคนทุกคนในหมู่บ้าน ดังนั้นสมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนประชาชนทุกคนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วม

ในกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน กองทุนหมู่บ้านถือเป็นเครื่องมือในการให้คนในชุมชนใช้หลัก 5 ร่วมกันในการทำงาน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ กระบวนการ 5 ร่วม ทำให้ผู้คนในหมู่บ้านมีโอกาสในการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนและร่วมกันคิดหาทางออกที่เหมาะสมกับชุมชน และเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามวิถีของคนไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นทุนทางสังคมที่กำลังจะเหือดหายไปจากสังคมไทย ดังนั้น ถ้าทุกคนได้มีส่วนร่วมเป็นผู้คิดเอง ทำเอง และเขาจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้รับจนก่อให้เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (ปรีดี โชติช่วง, 2544 : 19–22) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เพ็ญพรพร พิมสอน (2544 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความเหมาะสมในการจัดตั้ง การมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน การตอบสนองของสมาชิก การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่และรัฐบาล และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่ม เช่นเดียวกับ สุณี จีระสมบุญชัย (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของกลุ่มให้มีสภาพคงอยู่ได้ของกลุ่มประกอบด้วย ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านการตอบสนองความต้องการ

2.5 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้ เพราะถ้าคณะกรรมการกองทุนเข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการเงินกองทุนแล้วจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน เพราะถ้ามีความรู้ความเข้าใจแล้วก็จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากกว่าคนที่ไม่มีความรู้หรือรู้แต่น้อยมาก ไม่เพียงแต่คณะกรรมการกองทุนเท่านั้นที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนก็เช่นเดียวกันต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน เพราะถ้าสมาชิกกองทุนมีความรู้ความเข้าใจก็จะทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ทราบกระบวนการและขั้นตอนการขอกู้เงิน ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่ง นิตยา ชูณหวงศ์ (2522 : 30–31) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการรับรู้ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่มนุษย์คิด ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามทฤษฎีการกระทำที่ใช้เหตุผล กล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนเมื่อมีความรู้และความตระหนักเกิดขึ้น จะไปกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ออกมา และถ้าบุคคลนั้นมีทศนคติที่ดี มองเห็นคุณค่าของการกระทำนั้น ๆ แล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะนำไปสู่ความตั้งใจที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ออกมา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชัยสิทธิ์ หมายสุข (2545 : บทคัดย่อ) เสนีย์ อิจิ (2545 : บทคัดย่อ) มนัชนก ศรีอิสาน (2547 : บทคัดย่อ) และ พนม สิ่งส่าย (2547 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษา

สุรางค์ อีลา (2547 : บทคัดย่อ) และ จำแดง จิระวิชัยฤทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมและรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ และด้านการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์เครือข่ายกองทุนในประเด็นรายข้อเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนมีลักษณะเครือข่าย หมู่บ้านหรือชุมชนเชื่อมโยงกิจกรรมกับหมู่บ้าน หรือชุมชนอื่น การดำเนินงานด้านนี้จะไม่มีการดำเนินงานเลย ฉะนั้นทางพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานีควรมีการสนับสนุนในเรื่องการมีส่วนร่วม และความสัมพันธ์เครือข่ายกองทุน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมปฏิบัติงานเชื่อมโยงเครือข่ายกับกองทุนหมู่บ้านอื่น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของคณะกรรมการส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น ควรเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการกองทุนที่มีภาวะผู้นำสูงสามารถเป็นผู้นำสมาชิกและกรรมการคนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีศักยภาพความเป็นผู้นำ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบและเผชิญหน้ากับทุกเรื่อง

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารกลุ่มส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น บุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่คณะกรรมการกองทุนควรมีประสิทธิภาพในการบริหารกลุ่มต่าง ๆ มาก่อน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว มีคุณภาพ

1.4 จากผลการวิจัย พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น คณะกรรมการกองทุนต้องมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนจากหน่วยราชการ และต้องติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านที่ใหม่อยู่ตลอด

1.5 จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น สมาชิกกองทุนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องกองทุนหมู่บ้านในทุกขั้นตอน เพราะกองทุนหมู่บ้านไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นของทุกคน ดังนั้น สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนและประชาชนทุกคนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 จากผลการวิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ยิ่งต้องมาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการด้วยแล้วต้องมีความรู้บ้าง ไม่จำเป็นต้องรู้จนละเอียดมาก แต่รู้เพื่อสามารถนำไปดำเนินงานให้กองทุนที่รับผิดชอบอยู่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ส่วนเรื่องไหนที่ยังไม่รู้ละเอียดก็ค่อยศึกษาไปทีละน้อย ก็ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ภายใต้บริบทและภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยสื่อต่าง ๆ ว่ามีผลต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหรือไม่เกี่ยวกับการกู้ยืมเงินทุน การส่งใช้คืนเงินกู้ยืม ความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน

2.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งอาจได้ข้อมูลกว้าง ๆ ไม่เจาะลึก ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้รายละเอียดและชัดเจนมากขึ้น